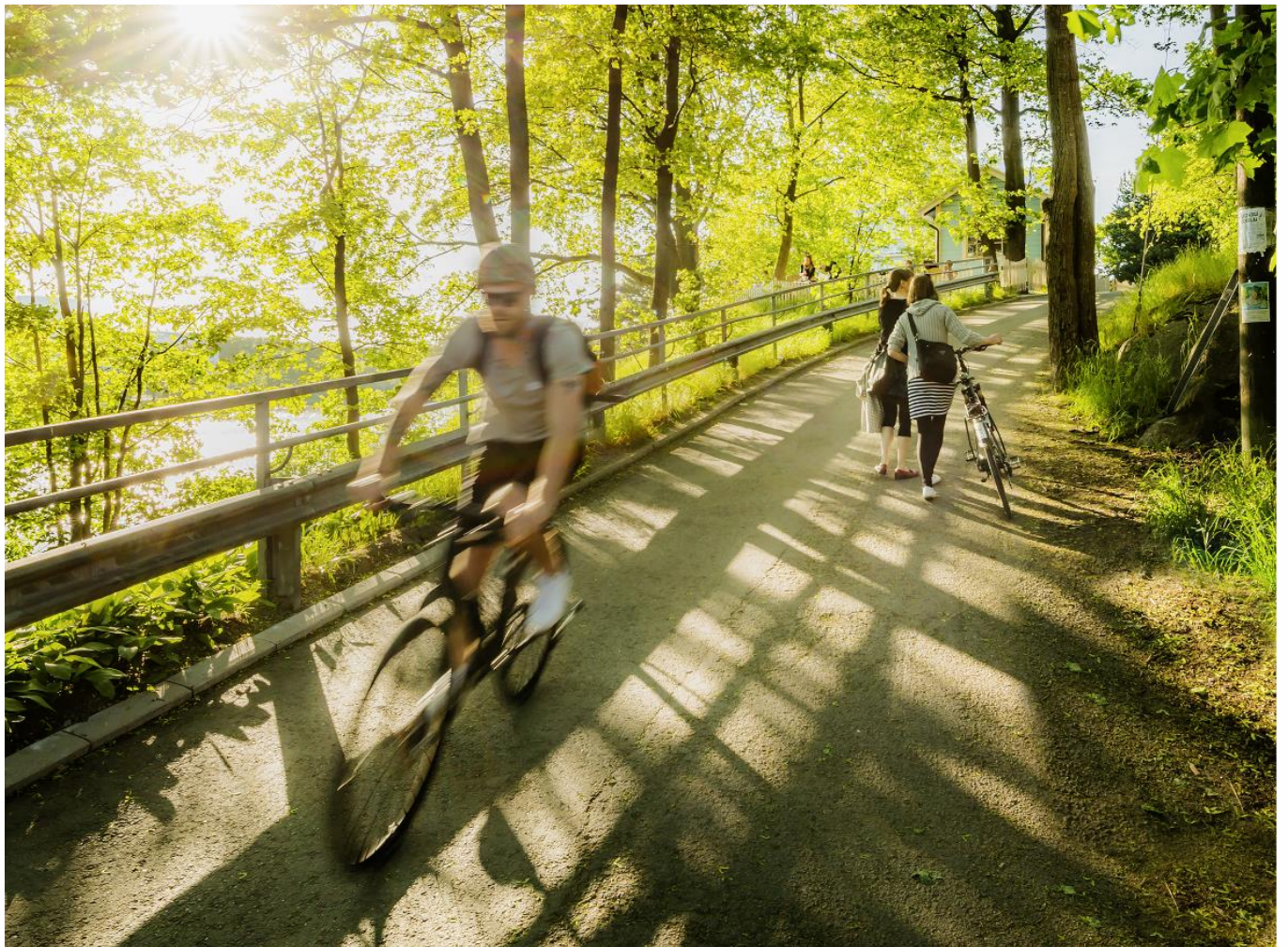

Vuosikertomus 2016

Turvallisempaa ja terveempää elämää

Toiminta-ajatus ja visio

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaidensa elämää ja menestystä. Visionamme on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua.

LähiTapiola lyhyesti

LähiTapiola-ryhmä on keskinäinen eli asiakkaiden omistama yhtiöryhmä, joka palvelee henkilö-, maatala-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita.

Yhtiöryhmän muodostavat 20 alueellista keskinäistä vakuutusyhtiötä sekä valtakunnalliset LähiTapiola Vahinkoyhtiö, LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito.

LähiTapiolan henkilöstömäärä on noin 3 400, josta puolet työskentelee alueyhtiöissä.

Omistaja-asiakkaita on lähes 1,6 miljoonaa.

LähiTapiola Loimi-Häme

LähiTapiola Loimi-Häme toimii väestöllisesti keskeisellä kasvualueella Kanta-Hämeessä, Etelä-Pirkanmaalla ja itäisessä Varsinais-Suomessa. Meillä on noin 30 prosentin markkinaosuus alueellamme. LähiTapiola Loimi-Hämeellä on toimipaikat Hämeenlinnassa, Forssassa, Janakkalassa, Lempäälässä, Loimaalla, Toijalassa, Tuuloksessa, Valkeakoskella ja Urjalassa.

LähiTapiola Loimi-Hämeellä on noin 56 000 asiakasta. Heille alan parasta palvelua tuottaa noin sata finanssialan asiantuntijaa. Palvelemme asiakkaitamme monikanavaisesti. Asiakas voi valita haluamansa asiointitavan henkilökohtaisen tapaamisen, puhelinasioinnin tai internetin välityksellä verkossa tapahtuvan asioinnin välillä tai yhdistää näitä asiointitapoja tarpeen mukaan. Alueyhtiön asiantuntijat tekevät myös sopimuksen mukaan asiakaskäyntejä yrityksissä ja maataloilla.

LähiTapiola Loimi-Häme on verkostoitunut laajasti ja monipuolisesti toimialueellamme erilaisten yhteistyökumppaneiden kautta. Yhtiö on asiakkaidensa omistama. Tämä tarkoittaa, että asiakkailla on todelliset ja toimivat vaikuttamiskanavat ja oikeus osallistua alueyhtiön vuosikokoukseen.

Sisällysluettelo

Hyvä palvelu on elämänturvan kivijalka.....	4
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	6
LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016.....	6
Tulos	7
Maksutulo ja maksetut korvaukset	7
Yhdistetty kulusuhde ja liikekulut	7
Muut tuotot ja kulut	7
Sijoitustoiminta	7
Osakesijoitukset.....	7
Korkosijoitukset	7
Kiinteistösijoitukset	7
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	9
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	10
Vastuullisuus.....	13
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	14
Tulevaisuuden näkymät	14
LähiTapiola Loimi-Häme	16
Tuloslaskelma	16
Tase.....	17
Epäsuora rahoituslaskelma	19
Tunnusluvut	20
Tilinpäätöksen liitetiedot	21
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	21
Riskienhallinnan liitetiedot.....	25
LähiTapiola Loimi-Häme tuloslaskelman ja taseen liitetiedot	28
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet	40
Ehdotus voiton käyttämisestä	42
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset	43
Tilinpäätösmerkintä	44
Tilintarkastuskertomus	45
Hallintoneuvoston lausunto.....	47

Hyvä palvelu on elämänturvan kivijalka

Toimitusjohtajan katsaus

Lauri Riekkola

Vahva paikallinen läsnäolo, aktiivinen asiakassuhteiden hoito ja kattava elämänturvan tarjooma kantoivat pitkälle Loimi-Hämeessä myös vuonna 2016. Jatkoimme hyvällä kasvukäyrällä jo kolmatta vuotta peräkkäin, ja lähdemme myös alkaneeseen vuoteen luottavaisin mielin.

LähiTapiola Loimi-Hämeen menestystä vauhditti vuonna 2016 alueyhtiön koko toiminta-alueen hyvä kasvukehitys. Helsingin ja Tampereen välisellä kasvukäytäväalueella väestömuutoksen rakenne on erittäin positiivinen, ja nykyiset arviot enteilevät alueelle jopa 10 prosentin väestönkasvua 2030-luvulle saavuttaessa. Alueemme on toisaalta myös varsin kilpailtu, ja markkinoilla on

huomattavan paljon pieniä, paikallisia toimijoita. Markkinaosuutemme on 30 prosenttia, ja kovassa kilpailutilanteessa sen kasvattaminen edellyttää pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työtä asiakkaiden luottamuksen eteen.

Jatkoimme viime vuonna suunnitellusti elämänturvan edistämistä. Filosofiamme rakentuu ennen kaikkea laadukkaan ja kokonaisuuteen keskittyvän palvelun ympärille: mitoitamme asiakkaiden riskit oikein, kartoitamme heitä koskevat riskit ja mahdollisuudet ja tarjoamme palveluita, jotka palvelevat heidän todellista tilannettaan. Tavoitteena on tilanne, jossa meidät vakuutuskumppanikseen valinneet asiakkaat voivat keskittyä levollisin mielin omaan elämäänsä ja arkeensa. Koko organisaatiomme on sisäistänyt uuden toiminta-ajatuksen erinomaisesti, ja myös asiakkaat ovat ottaneet sen hyvin vastaan.

Olemme kiinnittäneet paljon huomiota myös aktiivisuuteen asiakkaiden kohtaamisessa. Asioinnin siirryttyä yhä enemmän verkkoon ja puhelinpalveluihin henkilökohtainen kontakti suoraan asiakkaiden kanssa on vähentynyt. Päätimme ottaa suuremman vastuun yhteydenpidosta asiakkaiden kanssa, ja vuonna 2016 otimmekin itse yli 75 000 kontaktia asiakkaisiimme.

Tulevina vuosina digitalisaatio tuo alallemme paljon uusia mahdollisuuksia, mutta vaatii toisaalta myös sopeutumiskykyä. On ensiarvoisen tärkeää, että pystymme pitämään toimintamme jatkossakin tehokkaana ja kehittämään uusia palvelumuotoja, joilla huolehdimme asiakasuskollisuudesta. Menestysresepti vaatii myös tasapainottelua uuden ja vanhan välillä: vaikka verkkoasiointi yleistyy, henkilökohtainen palvelu ei ole katoamassa. Kun elämäntilanne muuttuu kerralla paljon, moni asiakas arvostaa yhä sitä, että vakuutuskokonaisuuden voi halutessaan myös käydä läpi kasvotusten yhdessä asiantuntijan kanssa. Tästä mahdollisuudesta pidämme edelleen kiinni.

Kovat tavoitteet täyttyivät kaikilla osa-alueilla

Määrätietoinen työ asiakassuhteiden eteen on tuottanut hyvää tulosta. Nettoasiakasmäärämme on ollut tavoitteemme mukaisesti tasaisessa nousussa viimeiset kolme vuotta, ja vuonna 2016 kasvua oli 1 242 asiakkaan

verran. Kokonaisvaltaisen elämänturvan edistäminen on myös auttanut meitä tiivistämään asiakassuhteita. Saimme kuluneen vuoden aikana lisättyä 3. ja 4. tason keskittäjäasiakkaiden määrää 1 400:lla.

Asiakasmäärän lisäksi tavoittelimme kasvua myös talousmittareilla. Tämäkin tavoite täyttyi: maksutulomme kasvoi 4,5 prosenttia ja maksutuotantomme peräti 6,2 prosenttia. Kasvua tukivat erityisesti henki- ja säästövakuutukset sekä Private-tuotteet, joita myimme viime vuonna yhteensä 8,8 miljoonan euron edestä. Sijoitustoimintamme osalta vuosi käynnistyi verkkaisesti, mutta vuoden loppuun mennessä saimme oikaistua tilanteen ja pääsimme lopulta hyvään tulokseen.

Tasaisen ja varman vuoden jälkeen jatkamme kasvun tavoittelua myös vuonna 2017. Olemme päässeet hyvään vauhtiin ja jo tehtyjen päätösten tuella pystymme jatkamaan kasvun tiellä. Otimme siksi myös alkaneelle vuodelle kovan, lähes 3 prosentin kasvutavoitteen. Sen lisäksi pyrimme vahvistamaan asiakaskokemustamme. Asiakastytytyväsyytemme kehittyi jo viime vuonna hyvään suuntaan erityisesti korvauspalvelun kehittämisen ja tehostamisen ansiosta, ja nyt keskitymme siihen entistä kokonaisvaltaisemmin.

Eteenpäin vahvan tiimin voimin

Kokonaisuutena säästämisen, sijoittamisen ja henkivakuuttamisen näkymä on myönteinen. Kilpailu näyttää kehittyvän koko ajan nopeammaksi ja kansainväliset epävarmuustekijät kuten Brexit toki lisäävät varovaisuutta ja hidastavat asiakkaiden päätöksentekoa. Toisaalta elämänturva on osoittautunut meille toimivaksi kokonaisuudeksi, ja digitalisaation avulla pystymme rikastamaan sitä entisestään.

Kiitokset hyvästä vuodesta asiakkaillemme sekä henkilöstöllemme ihailtavasta suorituksesta. Viime vuoden kaltaista kasvutulosta olisi ollut mahdollon tehdä ilman, että oma henkilökunta on sitoutunut ja tyytyväinen työssään. Kehitämme toimintaa määrätietoisesti jatkossakin, jotta osaajillamme on entistä paremmat edellytykset onnistua. Myös alueyhtiön hallitus ja hallintoneuvosto ovat tehneet tärkeää työtä yhtiön toiminnan eteenpäin viemiseksi, ja viime vuonna asioita on saatu erityisen hyvin aikaiseksi.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö kuuluu LähiTapiola-ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016

- Asiakasmäärän nettokasvu 1163
- Keskittäneet asiakkaat 24 154 (42,1 %)
- Maksutulon kasvu 4,4 %

Tulostiivistelmä

(% / milj. euroa)	2016	2015
Liiketulos	1,1	2,8
Kokonaistulos	2,2	0,3
Tilikauden tulos	1,4	0
Kate ennen tasoitusmäärän muutosta	0,04	0
Kokonaispääoman tuotto, %	0,1	0
Vakavaraisuussuhde, %	278,0	

Avainluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015
Riskisuhde ilman perustekorkokulua, %	61,8	55,7
Riskisuhde, %	61,8	55,7
Toimintakulusuhde, %	38,1	39,1
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua, %	99,8	94,8
Yhdistetty kulusuhde, %	99,8	94,8
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	4,2	0,0
Vak.tekninen vastuuvélka	43,9	43,5
Oma pääoma	8,7	7,2
Pohjarahasto	1,2	1,2
Arvonkorotusrahassto	0,0	0,0
Edellisten tilikausien voitto/tappio	1,4	0,3
Tilikauden voitto/tappio	1,4	0,3
Muut oman pääoman erät	5,0	3,9
Taseen loppusumma	54,9	52,9

Tulos

LähiTapiola Loimi-Hämeen liikevoitto oli 1,4 M €. (2,8 M€). Liikevoitto on tulos ennen tasoitusmäärän muutosta. Tähän on vaikuttanut vakuutusliikkeen ja sijoitustoiminnan tulos. Kokonaistulos oli 2,2 M€ (0,3 M€), johon on vaikuttanut positiivisesti arvostuserojen muutos 1,1 M€.

Liiketoiminta-alueet

Vahinkovakuutuksen uusmyynti oli vahvassa kasvussa. Henkivakuutusten ja säästämisen ja sijoittamisen osalta tavoitteet ylittyivät reilusti. Elämänturva-tapa toimia näkyy kaikessa tekemisessä ja vahva kasvu jatkuu ja tämä näkyy myös asiakaspysyvyydessä.

Maksutulo ja maksetut korvaukset

Vakuutusmaksutulo oli 28,3 M€ (27 M€). Korvauskulut olivat 19 M€. Vahinkojen kappalemäärä kasvoi 2439 ja keskivahinko pysyi tasolla 762 euroa. Isompia palovahinkoja sattui poikkeuksellisen paljon (30 kpl) aiheuttaen 1,4 M€:n korvausmenon.

Yhdistetty kulusuhde ja liikekulut

Vuoden 2016 yhdistetty kulusuhde nousi poikkeuksellisen vahinkovuoden vuoksi 99,8 %:in (edellisellä tilikaudella 94,8 %). Vahinkosuhde nousi 70,5 %:in (63,3 %). Liikekulusuhde laski 29,4 %:in (31,4 %). Liikekulusuhde on pääkilpailijoihin (osakeyhtiöpohjaiset toimijat) nähden korkea. Keskinäisen vakuutusyhtiön seurattavina tunnuslukuina voidaan pitää riskisuhdetta ja toimintakulusuhdetta. Riskisuhde on sama kuin vahinkosuhde ilman korvausosaston liikekuluja ollen viime vuonna 61,8 % (55,7 %). Toimintakulusuhde on vastaavasti liikekulut lisättynä korvausosaston liikekuluilla ja se oli 38,1 % (39,1 %). LähiTapiola Loimi-Hämeen edelleen jatkuva panostus kasvuun näkyy tuloslaskelman liikekuluissa, jotka olivat 7,9 M euroa (8,0 M euroa).

Muut tuotot ja kulut

LähiTapiola Loimi-Hämeen palvelumyyntiä ovat vakuutusten myynti- ja kannanhoitopalveluiden tuottaminen LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle, LähiTapiola Henkivakuutusyhtiölle, Keskinäiselle Eläkevakuutusyhtiö Elolle ja LähiTapiola Varainhoidolle. Lisäksi LähiTapiola Loimi-Häme on tuottanut korvauspalveluita ja vahinkotarkastuspalveluita

LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle ja muille ryhmään kuuluville alueyhtiöille. Edellä mainittujen palveluiden myynnistä saatavat tuotot on kirjattu tuloslaskelmaerään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut on kirjattu tuloslaskelmaerään muut kulut. Muut tuotot ja kulut olivat nettomääräisesti - 19,0 tuhatta euroa (4,2 tuhatta euroa).

Sijoitustoiminta

LähiTapiola Loimi-Hämeen sijoitusten nettotuotto käyvin arvo oli 4,2 prosenttia (0,0 %). Sijoitusten aktiivinen hoito näkyy tuloksessa positiivisesti. Sijoitukset käyvin arvo oli 52,4 miljoonaa euroa (49,9 miljoonaa euroa).

Osakesijoitukset

Osakesijoitukset olivat 15,2 M€ (10,4 M€) eli 28,4 prosenttia (20,8 %) sijoituksista. Osakesijoitukset tuottivat 8,1 prosenttia (11,4 %).

Korkosijoitukset

Korkosijoitukset olivat 33,6 M€ (33,2 M€) eli 62,8 prosenttia (66,5 %) sijoituksista. Korkosijoitukset tuottivat 5,9 prosenttia (0,4 %).

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitukset olivat yhteensä 4,4 M€ (6,9 M€) eli 8,3 prosenttia (12,7 %) sijoituksista. Kiinteistöjen tuotto käyvin arvo oli - 12,9 prosenttia (-14,3 %).

Tilikauden merkittävät tapahtumat

Vuonna 2016 käynnistyi uusi elämänturvastrategia. S-ryhmän strategisen yhteistyön tuloksena LähiTapiolan vakuutukset otettiin käyttöön S-mobiilipalvelussa. Asiakas- ja vakuutusjärjestelmien uudistaminen käynnistettiin uuden strategian mukaisesti.

Solvenssi II vakavaraisuussäntely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen sääntelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastaamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi.

LähiTapiola Loimi-Hämeen hallintoneuvosto on 14.12.2016 päättänyt antaa hallitukselle oikeuden neuvotella ja sopia yhtiön toiminnan laajentamisesta käsittämään 1.7.2017 lakisääteisen liikennevakuutuksen siirron alueyhtiölle. Yhtiö tulee jättämään kevään 2017

aikana Finanssivalvonnalle hakemuksen toimiluvan laajentamisesta koskemaan myös liikennevakuutusta.

Alueyhtiön tavoitteena oli jatkaa kasvuyrityksenä toimimista kuluneen vuoden aikana tavoitteen ollessa +4,5 prosenttia vahinkovakuutuslajeissa. Samalla tärkeänä painopisteenä oli keskittämistason parantaminen sekä kannanhoidon toimenpiteiden kautta asiakasmäärän kasvu ja sen kannattavuuden parantaminen. Edellisen tilikauden aikana laaditun tehostamisohjelman kokonaisvaltainen toteuttaminen, siihen erikseen laaditun suunnitelman toimenpitein. Toimistokanavan asiakashoitoprosessiin kuuluvien toimenpiteiden kehittäminen ja sen käyttöönottamista muuttuviin asiakaskäyttämisen ja asiakastarpeiden vaatimiin muutoksiin aktiivisen yhteydenpidon ja hoitotoimenpiteiden jalostamisen avulla. Solvenssi II lainsäädännön vaikutusten havainnointi ja toimenpiteiden vaikutukset toiminnan suunnitteluun sekä seuranta olivat merkittävästi vaikuttamassa toimintavuoden toiminnan suunnittelussa. S-ryhmän yhteistyön vahvistaminen yhteiskonttoreita rakentamalla ja toiminnan aktivoiminen paikallistasolla toimialueen potentiaalisissa kunnissa johti osaltaan asiakasmäärämme kasvuun. Oma aktiivisuutemme oli kuitenkin erittäin suurta. Tavoitimme omilla toimenpiteillämme yli 70 000 kertaa nyky- ja uusia asiakkaitamme 2016 aikana.

Asiakkaat ja asiakasedut

LähiTapiola-ryhmän toiminnan ylijäämä käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi maksun alennuksina, asiakashyvityksinä ja palvelujen kehittämisenä. Osa tuloksesta käytetään kartuttamaan yhtiön vakavaraisuutta, jolloin varmistetaan asiakkaiden edut tulevaisuudessakin.

Omistaja-asiakkaan palveluetoja ovat muun muassa TerveysHelppi, Älyhenkivakuutus ja Hätäpalvelu. Vuonna 2016 noin 27 000 henkilölle koulutettiin alkusammutustaidot LähiTapiolan Sankarikoulutuksissa ja Loimi-Häme koulutti paikallisesti 899 henkilöä.

Etujen määrää lisää myös yksityistalousasiakkaiden vakuutuksia koskeva bonusyhteistyö S-ryhmän kanssa. Etuasiakkuuksien merkitys on kasvanut noin kolmeen prosenttiin kuluneen vuoden aikana.

Vahinkovakuutuksen yksityistalousliiketoiminnan asiakasmäärä katsauskauden lopussa oli 52 245 (12/2015 oli 51 321) ja yritysasiakasliiketoiminnan asiakasmäärä oli 5 086 (12/2015 oli 4 847).

Yksityistalouksien keskittämisalennusten kokonaismäärä nousi 3 miljoonaan euroon.

Toimintaympäristö

Vahinkovakuutustoiminta

Suomen talous osoitti hienoisia piristymisen merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana kasvu vahvistui yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien vetämänä. Viennin kasvu jäi yhä odotettua vaisummaksi. Aluetalouskehityksen aallonpohja on saavutettu ja näkymien odotetaan vähitellen parantuvan. Kasvu on kuitenkin ollut maltillista ja alueelliset erot voivat olla huomattavia.

Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi ensivakuutuksen maksutulon kasvavan vuonna 2016 noin prosentin. Vahinkomenon arvioidaan kasvavan noin 5 %. Työtapaturmavakuutuksen maksutulon arvioidaan alenevan. Liikennevakuutuksen, vapaaehtoisen autovakuutuksen, muun tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulon arvioidaan pysyvän ennallaan tai kasvavan hieman edellisvuodesta. Vahinkovakuutuksen yhdistetty kulusuhde on pysynyt hyvällä tasolla.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasti hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonalaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisimmissä omaisuususerissä. Kevään mittaan suhdanneriskit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitusmarkkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Markkinat hermoilivat ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella positiivisesti tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuista yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 %. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 %, mutta Euroopassa kokonaistuotto jäi alle 2 %:n. USA:n ja

kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 %. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 %. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollaria vastaan noin 3 % ja Japanin jeniin nähden miltei 6 %. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 %.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupankäynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökauppoja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuokrissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tilakysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilankäyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen

velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoitoyhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistö pääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen vedoten vaatia lisäpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus.

LähiTapiola Loimi-Hämeen ja ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Vakavaraisuussuhde

LähiTapiola Loimi-Hämeen vakavaraisuussuhde (yhtiön oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuusvaatimukseen) oli 278 %. Siten yhtiön vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja jälleenvakuutussuojiiin sekä vastuuvelan riittävyteen. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusosalalla samanaikainen talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliukumat, uudenlaiset toimijat ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

LähiTapiola Loimi-Hämeen riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutusalaan koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvin osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyriskiryhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin

sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Loimi-Hämeen yhtiökokous pidettiin 24.5.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuuvapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

Erovuorossa olleista hallintoneuvoston jäsenistä valittiin uudelle toimikaudelle 2016–2019, Marianna Pajula, Aki Porhio, Jukka Rouhiainen, Rauli Selinheimo, Anna-Maija Suolahti, Heikki Uusi-Kämppe, Esa Viherä

sekä Hannele Yrjö-Koskinen. Uutena jäsenenä hallintoneuvostoon valittiin Jarmo Metsänperä, Loimaalta.

Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Loimi-Häme piti järjestäytymiskokouksensa 21.6.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Rauli Selinheimo ja varapuheenjohtajaksi Hannele Yrjö-Koskinen. Hallintoneuvosto kokoontui 3 kertaa.

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunta

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tarkoituksena on valintaesitysten valmistelun monipuolisuuden ja läpinäkyvyyden varmistaminen valittaessa jäseniä alueyhtiön omiin hallintoelimiin sekä alueyhtiön edustajia tai ehdokkaita muiden LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden hallintoelimiin.

Nimitysvaliokunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsevat 1-3 muuta jäsentä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Rauli Selinheimo ja jäsenenä hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Hannele Yrjö-Koskinen ja Sari Schwartz, Jaakko Kivinen.

Hallitus

LähiTapiola Loimi-Häme hallitukseen kuuluu 6 jäsentä. Hallintoneuvosto nimittää hallituksen jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenistä on vuosittain erovuorossa kolmannes.

LähiTapiola Loimi-Hämeen hallitus kokoontui 9 kertaa + yksi sähköpostikokous vuonna 2016.

Hallituksen jäseniä olivat:

- Markku Äijälä, puheenjohtaja
- Heikki Puntila, varapuheenjohtaja
- Katriina Laaksonen, jäsen
- Juha Kallioinen, jäsen
- Timo Simula, jäsen
- Mikko Mäkimattila, jäsen

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia.

Yhtiöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Loimi-Hämeen toimitusjohtajana toimi Lauri Riekkola.

Hän toimii myös LähiTapiola Henkivakuutus yhtiön hallituksen jäsenenä vuosina 2016–2018

Lähipiiri

LähiTapiola Loimi-Hämeen lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoista.

Tilintarkastaja

Yhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Loimi-Häme on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Loimi-Hämeen henkilökunnan keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana oli 57,3 henkilöä. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 61 henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Loimi-Hämeen palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin, vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikaväli etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

Vastuullisuus

LähiTapiola Loimi-Hämeen tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävän kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sijoitustoiminnassa noudatamme vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Vuoden 2016 merkittävin hanke oli LähiTapiolan Sankarikoulutus, jossa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle. LähiTapiola Loimi-Häme koulutti yhteensä 899 henkilöä. Omia paikallisia vastuullisuustekoja turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi olivat koululaisten ensimmäisten koulupäivien koulutien turvaaminen 8 paikkakunnalla (Janakkala, Lempäälä, Hämeenlinna, Valkeakoski, Loimaa, Forssa, Tammela ja Hattula) sekä heijastimien ja huomioliivien jakaminen päiväkoteihin ja kouluihin. Lisäksi turvallisuutta on edistetty jakamalla päävirtakytkimiä, sammutuspeitteitä ja palovaroittimia. Yrityksissä ja maataloilla on teetetty sähkötarkastuksia ja tarkistettu sammuttimia.

Yritysvastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Urheiluliittojen kanssa edistetään erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa. Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja torjua nuorten syrjäytymistä.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisulla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämällä.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakoidaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn kansallisten kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden edistämiseen sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritys vastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Loimi-Häme ja LähiTapiola Vahinkoyhtiö ovat sopineet allekirjoittavansa kannanluovutus suunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön LähiTapiola Loimi-Hämeen toimialueella harjoittamaa lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista LähiTapiola Loimi-Hämeelle. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.

Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yhdenvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta

Tulevaisuuden näkymät

Toimialue

LähiTapiola Loimi-Hämeen toiminta-alueen tulevaisuus näyttää valoisaalta. Alueen kasvu perustuu väestöliikkeen muutokseen, joka tutkimusten mukaan on kasvussa. Tilastokeskuksen laatiman asukasparometri tutkimuksen mukaan alueemme kasvaa noin 13 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tämä takaa vahvan elinkeinoelämän kehityskaaren alueelle, jonka perusteella syntyy uusia työpaikkoja. Se myös vahvistaa nykyisen yrityskannan kehittymistä mm. hyvän logistisen sijainnin merkityksen kautta. Etelä-Suomen keskipisteenä sekä väestönkeskipisteenä ollessamme on meillä vahvat kehittymisen vuodet edessä. Samalla oman toimintamme kehittyminen tulevaisuudessa ja jo kolmen kuluneen vuoden aikana saavutetun kasvumme kautta pystymme myös jatkossa tavoittelemaan asiakasmäärien kasvua ja toiminnan kannattavuutta. Tämä on myös yhtiömme lähivuosienkin tavoitteena. Helsinki-Tampere välimatkan keskellä toimiminen tuo myös muita etuja. Helppo liikkuvuus sekä helppo tavoitettavuus hyvien liikepaikkojen kautta lisää onnistumisen mahdollisuuksia. Pitkäaikaisten sopimuskumppanuuksien kautta saamme myös kustannussäästöjä sekä uusia meille vielä tuntemattomia asiakasvirtoja tavoiteltua. Elämänturva on näissä se yhteinen tekijä, jonka merkitys asiakasuskollisuuden

kasvattamisen kautta siirtää edut myös asiakkaille kilpailukykyisinä palveluina ja etuina.

Vahinkovakuutusliiketoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtapaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristyvää kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoita pysyvän pitkän ajan keskiarvoa alhaisempaan. Digitaalisatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava, ja automatisoinnilla haetaan jatkuvaa tehokkuuden parantamista. Digitaalisatio tukee osaltaan myös toimialaliiketoimintien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten

hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitaalisaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hinta-laatusuhteella tarjottavia palveluita.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua, mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvurallalle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanantoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikka nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää

Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttäytyvät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riski, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 1 436 292,55 euroa siirretään ed. tilikauden voitto/tappio tililtä varmuusrahastoon ja varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääomankorko 216 228,24 euroa.

LähiTapiola Loimi-Häme

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA	1.1.2016	-	31.12.2016	1.1.2015	-	31.12.2015
Vakuutusmaksutuotot						
Vakuutusmaksutulot	28 262 316,27			27 077 042,48		
Jälleenvakuuttajien osuus	-829 088,35		27 433 227,92	-1 060 419,80		26 016 622,68
Vakuutusmaksuvastuun muutos						
Kokonaismuutos	-502 510,82			-669 078,40		
Liiketoimintasiirron osuus	0,00		-502 510,82	0,00		-669 078,40
Jälleenvakuuttajien osuus						
Kokonaismuutos	164,51			1 713,03		
Liiketoimintasiirron osuus	0,00		164,51	0,00		1 713,03
			-502 346,31			-667 365,37
			26 930 881,61			25 349 257,31
Muut vakuutustekniset tuotot			0,00			0,00
Korvauskulut						
Maksetut korvaukset	-18 824 903,22			-16 294 263,35		
Jälleenvakuuttajien osuus	464 664,08		-18 360 239,14	1 182 941,43		-15 111 321,92
Korvausvastuun muutos						
Kokonaismuutos	-540 275,71			-711 534,07		
Liiketoimintasiirron osuus	0,00		-540 275,71	0,00		-711 534,07
Jälleenvakuuttajien osuus						
Kokonaismuutos	-81 474,27			-227 646,80		
Liiketoimintasiirron osuus	0,00		-81 474,27	0,00		-227 646,80
			-621 749,98			-939 180,87
			-18 981 989,12			-16 050 502,79
Liikekulut			-7 908 407,15			-7 970 790,53
Muut vakuutustekniset kulut			0,00			0,00
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta			40 485,34			1 327 963,99
Tasotusmäärän muutos						
Kokonaismuutos	758 119,00			-2 433 661,00		
Liiketoimintasiirron osuus	0,00		758 119,00	0,00		-2 433 661,00
Vakuutustekninen kate			798 604,34			-1 105 697,01
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA						
Vakuutustekninen kate			798 604,34			-1 105 697,01
Sijoitustoiminnan tuotot	2 427 439,43			2 232 748,14		
Sijoitusten arvonorotus	0,00			0,00		
Sijoitustoiminnan kulut	-1 340 948,75			-786 530,49		
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	0,00		1 086 490,68	-25 000,00		1 421 217,65
Muut tuotot						
Muut			2 660 842,26			2 426 203,95
Muut kulut						
Muut			-2 680 286,05			-2 421 967,34
Voitto varsinaisesta toiminnasta			1 865 651,23			319 757,25
Osuus osakkuusyritysten voitosta (tappiosta)			0,00			0,00
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			1 865 651,23			319 757,25
Tilinpäätössiirrot						
Poistoeron muutos	-0,01			0,00		
Verotusperusteisten varausten muutos	0,00		-0,01	0,00		0,00
Tuloverot						
Tilikauden vero	-428 841,03			-77 778,76		
Aikaisempien tilikausien verot	-517,64			72 855,45		
Laskennallisen veroveljan muutos	0,00		-429 358,67	0,00		-4 923,31
Tilikauden voitto			1 436 292,55			314 833,94

Tase

V a s t a a v a a	31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot		288 788,05		373 258,53
Sijoitukset				
Kiinteistösijoitukset				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	1 780 994,95		2 579 011,04	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	0,00	1 780 994,95	0,00	2 579 011,04
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	1 396 736,07		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	200 000,00	1 596 736,07	0,00	0,00
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	40 753 740,65		36 788 247,02	
Rahoitusmarkkinavälineet	2 988 162,03	43 741 902,68	2 285 378,71	42 452 472,66
Muut sijoitukset	0,00		3 378 846,93	
Jälleenvakuutustalletsaamiset		0,00	0,00	45 031 483,70
Saamiset				
Ensilähtötoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta	5 242 980,95		5 149 623,07	
Vakuutuscedantajilta	0,00	5 242 980,95	0,00	5 149 623,07
Jälleenvakuutustoiminnasta		327 017,09		698 756,18
Muut saamiset		174 679,14		125 908,59
		5 744 677,18		5 974 287,84
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	107 230,22		142 973,63	
Muut aineelliset hyödykkeet	87 779,00		136 120,27	
Ennakkomaksut	0,00	195 009,22	0,00	279 093,90
Rahat ja pankkisaamiset		963 674,10		528 972,71
Muu omaisuus		7 400,27		0,00
		1 166 083,59		808 066,61
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		84 980,61		50 592,34
Muut siirtosaamiset		472 325,91		663 432,01
		557 306,52		714 024,35
Vastaavaa yhteensä		54 876 489,04		52 901 121,03

Vastattavaa	31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma				
Pohjarahasto	1 207 203,66		1 207 203,66	
Takuupääoma	5 185 329,47		5 185 329,47	
Muut rahastot	830 251,21		515 417,27	
Tilikauden voitto/tappio	<u>1 436 292,55</u>	8 659 076,89	<u>314 833,94</u>	7 222 784,34
Tilinpäättösiirtojen kertymä				
Poistoero	0,00		0,00	
Verotusperusteiset varaukset	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Vakuutustekninen vastuuvélka				
Vakuutusmaksuvastuu	12 264 984,72		11 762 473,90	
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>103,43</u>	12 265 088,15	<u>267,94</u>	11 762 741,84
Korvausvastuu	8 486 975,00		7 946 699,29	
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>-912,13</u>	8 486 062,87	<u>-82 386,40</u>	7 864 312,89
Tasointusmäärä	<u>23 143 055,00</u>	43 894 206,02	<u>23 901 174,00</u>	43 528 228,73
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraukset	0,00		0,00	
Muut pakolliset varaukset	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Jälleenvakuutustallettevelat		0,00		0,00
Velat				
Ensivakuutustoiminnasta	378 276,43		422 115,53	
Jälleenvakuutustoiminnasta	448,84		0,00	
Muut velat	<u>1 325 068,61</u>	1 703 793,88	<u>1 011 323,70</u>	1 433 439,23
Siirtovelat		<u>619 412,25</u>		<u>716 668,73</u>
Vastattavaa yhteensä		<u>54 876 489,04</u>		<u>52 901 121,03</u>

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	2016	2015
Voitto varsinaisesta toiminnasta	1 865 651,23	319 757,25
Oikaisut		
Vakuusteknisen vastuuvelan muutos	365 977,29	4 040 207,24
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	637 249,84	315 589,75
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Suunnitelman mukaiset poistot	200 860,03	248 575,97
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-1 062 466,11	-1 481 926,07
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	2 007 272,28	3 442 204,14
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten		
lisäys (-)/vähennys (+)	386 328,49	-962 691,76
Lyhytaikaisten korottomien velkojen		
lisäys (+)/vähennys (-)	173 098,17	436 586,34
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	2 566 698,94	2 916 098,72
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		
Maksetut välittömät verot	-429 358,67	-4 923,31
Liiketoiminnan rahavirta	2 137 340,27	2 911 175,41
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-2 768 404,99	-3 928 923,48
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	1 062 466,11	1 481 926,07
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	3 300,00	-191 357,35
Sulautumisen osuus		
Investointien rahavirta	-1 702 638,88	-2 638 354,76
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	0,00	-269 637,14
Rahoituksen rahavirta	0,00	-269 637,14
Rahavarojen muutos	434 701,39	3 183,51
Rahavarat tilikauden alussa	528 972,71	525 789,20
Rahavarat tilikauden lopussa	963 674,10	528 972,71
Sulautumisen osuus		

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liiketulos	1,1	2,8	3,5	0,3	0,2
Kokonaistulos	2,2	1,3	4,3	1,1	0,3
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (l prosentteina)	4,2	-0,1	5,3	5,4	3,7
Kokonaispääoman tuotto prosentteina	3,7	2,4	8,3	7,8	2,3
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden ajan	61	79	72	30	29
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna	61	79	72	30	29
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	28,3	27,1	25,7	7,6	8,0
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	70,5	69,6	71,3	70,4	72,7
Vahinkosuhde prosentteina	70,5	69,6	71,3	70,4	72,7
Liikekulusuhde prosentteina	29,4	27,2	28,4	24,9	22,9
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	99,8	96,8	99,7	95,3	95,6
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	99,8	96,8	99,7	95,3	95,6

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Loimi-Hämeen) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisien, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Loimi-Hämeen tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat LähiTapiola-ryhmää. LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja

kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoa saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa

hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kaupp-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä.

Arvonmäärityksen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä.

Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälä- ja liiketilarakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v

Rakennusten ainesosat, menojäännöspoisto	25 %
--	------

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäännöspoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot".

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina veloitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen väliin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvélka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasotusmäärä. Tasotusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvélan riittävyys myös silloin, kun vastuuvélkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasotusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti. Vakuutusvalvontaviranomainen ei ole vielä vahvistanut tasotusmäärän yhtiökohtaisia laskentasääntöjä, joten tilinpäätöksen tasotusmäärälaskelma perustuu arvioon.

Eläkemuotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkemuotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssiakuolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Lisäedun piirissä ovat kaikki 31.12.2012 mennessä alkaneet työsuhteet 5 palvelusvuoden jälkeen. Lisäeläkettä karttuu koko palvelusajalta.

Päätoimisten hallituksen jäsenten, jotka ovat työsuhteessa LähiTapiola Vahinkoyhtiöön ja LähiTapiola Henkiyhtiöön, eläkeikä on 63 vuotta. Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Muiden johtajien eläkeikä on yleinen vanhuuseläkeikä eli 63 - 68 vuotta. Lisäeläketurva on järjestetty lisäeläkkeellä LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistelty ensimmäisen kerran LähiTapiola-ryhmään. Tähän liittyen LähiTapiola-ryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmittelyä on muutettu.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai LähiTapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti yhtiö huolehtii ja tiedottaa luotettavasti riskeistään sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toiminta- ympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskien-hallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että

liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Valvonta on vastuutettu yhtiön riskienhallintatoiminnolle. Ryhmän aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Yhtiön vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, vastuuvelan riittävyyteen ja jälleenvakuutus-suojiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa

riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltyjen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvaltuudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapausten hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat määräytymisperiaateiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutus-luokkakohdainten kertomien avulla. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät, vahingot varataan vahinkokohtaisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiivivaraus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä. Turvaavuutta lisätään varaamalla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisenä osuutena varsinaisen korvausvastuun määrästä.

Jälleenvakuutusasujiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksenantajien luotettavuutta, suojien

hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutusasuajan varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutusasujiin liittyvää riskiä hallitaan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutusasuojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutusasuojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan omapidätysraja, joka määrittelee suurimman omalla vastuulla pidettävän määrän yksittäisissä riskeissä.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto-/vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisyyden on liian korkea ja

tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma- / vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistutaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti -tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisille toteutetaan

asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Yhtiö on vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit. Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

LähiTapiola Loimi-Häme

tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016	2015
Ensivakuutus		
Kotimaasta	28 262 316,27	27 077 042,48
ETA valtioista	0,00	0,00
Muista valtioista	0,00	0,00
	<u>28 262 316,27</u>	<u>27 077 042,48</u>
Jälleenvakuutus	0,00	0,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	<u>28 262 316,27</u>	<u>27 077 042,48</u>

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	14 515,04	14 799,71
Vakuutusmaksuvero	5 488 164,71	5 351 627,60
Palosuojelumaksu	116 683,29	112 079,58
Yhteensä	<u>5 619 363,04</u>	<u>5 478 506,89</u>

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Vakuutusmaksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto-osuuksia	Jälleenvakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Muu tapaturm	2016	5 434 391,60	5 153 977,22	-3 391 738,76	-1 436 935,80	-10 191,03	315 111,63
sairaus	2015	4 824 144,14	4 489 511,68	-2 825 870,58	-1 421 001,92	-10 978,87	231 660,30
	2014	4 119 728,18	3 918 800,32	-2 769 416,77	-1 054 737,06	-150 348,99	-55 702,49
Maa-ajoneuv	2016	8 407 437,06	8 222 534,17	-6 411 023,16	-2 401 343,89	-20 474,51	-610 307,39
	2015	8 063 811,09	7 871 173,89	-5 398 137,75	-2 375 876,78	-28 664,34	68 495,01
	2014	7 722 176,49	7 554 476,13	-5 172 742,48	-1 977 039,58	-362 348,33	42 345,74
Palo- ja muu omaisuusvat	2016	12 119 099,36	12 127 223,38	-8 248 068,43	-3 586 695,00	-241 240,88	51 219,07
	2015	12 043 420,17	11 917 783,62	-7 297 619,63	-3 708 005,22	108 748,09	1 020 906,85
	2014	11 760 622,04	11 602 245,11	-7 009 591,88	-3 392 111,32	75 503,89	1 276 045,80
Vastuu	2016	967 079,39	946 685,25	-487 744,39	-270 130,93	-5 979,27	182 830,66
	2015	908 820,96	910 826,43	-756 699,31	-269 079,77	9 660,08	-105 292,57
	2014	913 919,47	911 538,81	-336 397,58	-233 982,60	-53 685,47	287 473,15
Muut	2016	1 334 308,86	1 309 385,43	-826 604,19	-368 507,17	-12 642,70	101 631,37
	2015	1 236 846,12	1 218 668,46	-719 375,13	-368 340,25	-10 663,67	120 289,41
	2014	1 220 317,75	1 194 952,03	-498 069,49	-312 427,02	-138 103,58	246 351,95
Ensivakuutus yhteensä	2016	28 262 316,27	27 759 805,45	-19 365 178,93	-8 063 612,79	-290 528,39	40 485,34
	2015	27 077 042,48	26 407 964,08	-16 997 702,40	-8 142 303,95	68 101,28	1 336 059,00
	2014	25 736 763,93	25 182 012,40	-15 786 218,20	-6 970 297,58	-628 982,48	1 796 514,15
Jälleenvakuutus	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015	0,00	0,00	-8 095,02	0,00	0,00	-8 095,02
	2014	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	2016	28 262 316,27	27 759 805,45	-19 365 178,93	-8 063 612,79	-290 528,39	40 485,34
	2015	27 077 042,48	26 407 964,08	-17 005 797,42	-8 142 303,95	68 101,28	1 327 963,98
	2014	25 736 763,93	25 182 012,40	-15 786 218,20	-6 970 297,58	-628 982,48	1 796 514,15
Tasotusmää muut	2016						758 119,00
	2015						-2 433 661,00
	2014						-3 149 642,00
Vakuutus- tekninen kate	2016						798 604,34
	2015						-1 105 697,02
	2014						-1 353 127,85

Rahayksikkö EUR

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	2 351 974,61	1 940 548,96
Liikekulut	7 908 407,15	7 970 790,53
Sijoitustoiminnan hoitokulut	106 333,26	108 285,22
Muut kulut	2 676 807,40	2 421 967,34
Yhteensä	13 043 522,42	12 441 592,05

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	2 373 231,51	2 016 698,67
Muut vakuutusten hankintamenot	2 377 247,26	2 426 785,31
	4 750 478,77	4 443 483,98
Vakuutusten hoitokulut	2 219 443,63	2 694 857,54
Hallintokulut	1 093 690,39	1 003 962,43
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-155 205,64	-171 513,42
Yhteensä	7 908 407,15	7 970 790,53

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut	2016	2015
Palkat ja palkkiot	2 991 295,93	3 379 698,36
Eläkekulut	612 818,40	626 486,17
Muut henkilösivukulut	130 373,42	195 362,25
Yhteensä	3 734 487,75	4 201 546,78

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	183 972,18	0,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä on 63 vuotta ja sijaisen eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	28 700,00	0,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimsuhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	14 400,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Toimitusjohtaja, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet		216701,08
Henkilöstö	61	88

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	9 410,58	3 380,39
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitettut toimeksiannot	0,00	0,00
Veroneuvonta	0,00	0,00
Muut palvelut	0,00	0,00
Yhteensä	9 410,58	3 380,39

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016	2015
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Osinkotuotot	109 085,21	0,00
Muut tuotot	0,00	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin		
Korkotuotot	1 789,91	0,00
Muut tuotot	0,00	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin		
Muut tuotot	138 985,62	117 983,04
Tuotot muista sijoituksista		
Osinkotuotot	348 685,43	290 119,60
Korkotuotot	176 492,41	103 910,90
Muut tuotot	190 530,75	163 365,93
Yhteensä	965 569,33	675 379,47
Arvon alentumisten palautukset	287 438,13	75 442,60
Myyntivoitot	1 174 431,97	1 481 926,07
Yhteensä	2 427 439,43	2 232 748,14
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista		
Muut yritykset	-165 032,81	-147 680,05
Kulut muista sijoituksista	-81 041,40	-109 620,16
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut		
Muut yritykset	-15 215,57	-41 651,82
Yhteensä	-261 289,78	-298 952,03
Arvon alentumiset ja poistot		
Arvon alentumiset	-924 687,97	-366 032,35
Rakennusten suunnitelmapoistot	-43 005,14	-67 048,57
Myyntitappiot	-111 965,86	-54 497,54
Yhteensä	-1 340 948,75	-786 530,49
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvon-		
korotuksia ja niiden oikaisua	1 086 490,68	1 446 217,65
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	0,00	-25 000,00
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	1 086 490,68	1 421 217,65

4.2. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016	2015
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	2 655 712,39	2 320 462,45
Muut tuotot	5 129,87	105 741,50
Yhteensä	2 660 842,26	2 426 203,95
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-2 676 807,40	0,00
Muut kulut	-3 478,65	-2 421 967,34
Yhteensä	-2 680 286,05	-2 421 967,34

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	125 883,11	1 122 083,11	1 004 818,38	923 899,20	1 920 099,20	1 924 100,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	125 000,00	125 000,00	125 000,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut kiinteistöosakkeet	533 911,84	533 911,84	563 257,76	658 911,84	658 911,84	680 881,73
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintameno	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	784 794,95	1 780 994,95	1 693 076,14	1 582 811,04	2 579 011,04	2 604 981,73
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	1 396 736,07	1 396 736,07	1 404 705,86	0,00	0,00	0,00
Rahoitusmarkkinavälineet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	1 396 736,07	1 396 736,07	1 404 705,86	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahoitusmarkkinavälineet	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	40 753 740,65	40 753 740,65	46 043 450,35	36 788 247,02	36 788 247,02	40 627 423,44
Rahoitusmarkkinavälineet	2 988 162,03	2 988 162,03	3 110 028,66	2 285 378,71	2 285 378,71	2 345 700,08
Osuudet yhteissijoituksista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kiinnelainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	3 378 846,93	3 378 846,93	3 717 751,49
	43 741 902,68	43 741 902,68	49 153 479,01	42 452 472,66	42 452 472,66	46 690 875,01
Jälleenvakuutustalletesaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	46 123 433,70	47 119 633,70	52 451 261,01	44 035 283,70	45 031 483,70	49 295 856,74
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuloiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintameno erotusta		17 532,17			-2 431,04	
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia	996 200,00			0,00		
Muita arvonorotuksia	0,00	996 200,00		0,00	0,00	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)		5 331 627,31			4 264 373,04	

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2016	2016	2016	2015	2015	2015
	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	2 673 574,96	0,00	0,00	2 673 574,96	0,00	0,00
Lisäykset	1 989,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	-665 057,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	2 010 506,15	0,00	0,00	2 673 574,96	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	-67 048,57			0,00		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poi	-268 657,49			0,00		
Tilikauden poistot	-43 005,14			-67 048,57		
Kertyneet poistot 31.12.	-378 711,20			-67 048,57		
Arvon alentumiset 1.1.	-72 126,96			0,00		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentun	-17 873,04			0,00		
Tilikauden arvonalentumiset	-757 000,00			-72 126,96		
Arvon alentumisten palautukset	0,00			0,00		
Arvon alentumiset 31.12.	-847 000,00			-72 126,96		
Arvonkorotukset 1.1.	44 611,61			0,00		
Lisäykset	0,00			44 611,61		
Vähennykset	0,00			0,00		
Siirrot erien välillä	951 588,39			0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	996 200,00			44 611,61		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 780 994,95	0,00	0,00	2 579 011,04	0,00	0,00

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016	2015
Jäljellä oleva hankintameno	340 087,70	650 114,70
Kirjanpitoarvo	340 087,70	650 114,70
Käypä arvo	224 053,72	650 098,67

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	2016	2015
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	85 609,75	0,00
Vähennykset	-186 262,95	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirto	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	1 562 856,43	0,00
Hankintameno 31.12.	1 462 203,23	0,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-36 138,45	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-29 328,71	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-65 467,16	0,00
Arvonkorotukset 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Arvonkorotukset 31.12.	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 396 736,07	0,00

7.1. Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän konsolidoituun tilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	0,68 %	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	0,66 %	362 775 542,48	59 954 650,40
Yhteensä			380 785 375,82	60 799 056,46

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	2,39 %	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	0,73 %	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	0,73 %	43 120 555,38	1 904 541,10
Yhteensä			64 332 490,60	1 672 704,90

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyyksissä

LähiTapiola Keskinäisen Alueyhtiön konserniin kuuluu lisäksi 1 (2015 x 1) asunto- ja kiinteistöyhtiötä

7.2 TAS EEN LIITETIETO 31.12.2016

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö KONSERNI
MUUT SII OITUKSET

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
UPM-Kymmene Oyj	0,00	13 572,00	180 473,48	316 770,48	Suomi
MUUT		51 656,00	695 642,82	829 574,38	
Yhteensä		65 228,00	876 116,30	1 146 344,86	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
MUUT		31 921,00	31 921,00	31 921,00	
Yhteensä		31 921,00	31 921,00	31 921,00	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
MUUT		37 216,00	301 473,90	377 537,35	
Yhteensä		37 216,00	301 473,90	377 537,35	
Sijoitusrahastot					
Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF		492 147,15	537 999,00	Ranska	
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF		1 184 543,57	1 213 261,00	Ranska	
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF		551 126,64	630 032,40	Luxemburg	
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans		1 540 936,80	1 540 936,80	Ranska	
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond 1-5		1 054 828,44	1 074 217,30	Irlanti	
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A		353 883,54	379 484,65	Suomi	
LähiTapiola Eurooppa A		660 567,42	782 651,96	Suomi	
LähiTapiola High Yield A		951 701,14	1 119 349,02	Suomi	
LähiTapiola Hyvinvointi A		1 015 997,61	1 585 973,94	Suomi	
LähiTapiola Infra A		194 798,46	288 066,98	Suomi	
LähiTapiola Japani A		366 171,16	474 549,71	Suomi	
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A		4 078 662,98	4 319 935,59	Suomi	
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A		686 721,81	793 286,69	Suomi	
LähiTapiola Korkomaailma A		2 368 835,98	2 708 733,27	Suomi	
LähiTapiola Lyhytkorko A		1 672 498,01	1 714 551,74	Suomi	
LähiTapiola Pitkäkorko A		1 744 223,69	1 902 304,07	Suomi	
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A		4 120 777,60	4 641 985,14	Suomi	
LähiTapiola Skandinavia A		899 929,37	992 884,62	Suomi	
LähiTapiola Suoja A		1 591 990,71	1 671 509,70	Suomi	
LähiTapiola USA A		1 399 462,00	2 306 363,16	Suomi	
LähiTapiola Yrityskorko A		3 924 711,61	4 640 144,23	Suomi	
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA		863 215,58	948 578,97	Irlanti	
Seligson Euro Corporate Bond		450 000,00	510 144,77	Suomi	
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond		973 402,33	991 905,99	Luxemburg	
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1		270 000,00	271 937,14	Luxemburg	
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond		1 901 034,13	1 923 454,58	Irlanti	
iShares Core MSCI Emerging Markets IMI UCITS ETF		610 110,67	610 692,50	Saksa	
iShares Euro Corp Bnd ex-fin		1 212 585,32	1 220 307,50	Irlanti	
iShares STOXX Europe 600 (DE)		437 859,13	446 205,50	Saksa	
MUUT		468 901,37	562 081,12		
Yhteensä		38 041 624,22	42 803 529,04		
Pääomasijoitusrahastot					
Aberdeen Property Fund Finland I Ky		347 315,82	347 315,82	Suomi	
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky		220 934,97	231 164,98	Suomi	
Tapiola KR I Ky		894 866,00	894 866,00	Suomi	
MUUT		39 488,43	210 771,30		
Yhteensä		1 502 605,22	1 684 118,10		
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä		134 365,00	40 753 740,64	46 043 450,35	

**Omistusyhteisyritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus-
markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä**

Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	200 000,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	200 000,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	200 000,00	0,00
Yhteensä	1 596 736,07	0,00

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2016				2015			
	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto
Hankintameno 1.1.	872 503,32	0,00	0,00	453 204,98	748 330,06	0,00	0,00	522 141,16
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset	988,00	36 653,00	0,00	0,00	124 173,26	0,00	0,00	67 184,09
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirrot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	873 491,32	36 653,00	0,00	453 204,98	872 503,32	0,00	0,00	589 325,25
Kertyneet poistot 1.1.	-499 244,79	0,00	0,00	-310 231,35	-365 375,28	0,00	0,00	-262 573,46
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirrot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-122 111,48	0,00	0,00	-35 743,41	-133 869,51	0,00	0,00	-47 657,89
Kertyneet poistot 31.12.	-621 356,27	0,00	0,00	-345 974,76	-499 244,79	0,00	0,00	-310 231,35
Kirjanpitoarvo 31.12.	252 135,05	36 653,00	0,00	107 230,22	373 258,53	0,00	0,00	279 093,90

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016	1.1.2015	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2015
Pohjarahasto	1 207 203,66	0,00	0,00	1 207 203,66	1 207 203,66	0,00	0,00	1 207 203,66
Takuupääoma	5 185 329,47	0,00	0,00	5 185 329,47	5 185 329,47	0,00	0,00	5 185 329,47
Arvonkorotusraho, Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Varmuusraho	515 417,27	314 833,94	0,00	830 251,21	515 417,27	0,00	0,00	515 417,27
Käyttöraho	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Edellisten tilikausien voitto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden voitto	314 833,94	1 436 292,55	-314 833,94	1 436 292,55	0,00	314 833,94	0,00	314 833,94
Oman pääoman muutokset yhteensä	7 222 784,34	1 751 126,49	-314 833,94	8 659 076,89	6 907 950,40	314 833,94	0,00	7 222 784,34

10.2. Arvonkorotusrahoan erittely

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	1 436 292,55	314 833,94
+ Muu vapaa pääoma		
Varmuusraho	830 251,21	515 417,27
Käyttöraho	0,00	0,00
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	2 266 543,76	830 251,21

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

12. Korvausvastuu

13. Muut pakolliset varaukset

14. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	0,00	4 923,31
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	0,00	852 874,61
	<u>0,00</u>	<u>857 797,92</u>

15.1. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2016	2015
Vakuutusedustajilta	0,00	0,00
Jälleenvakuutustoiminnasta		
Muut saamiset	42 399,04	0,00
	<u>42 399,04</u>	<u>0,00</u>

15.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille	2016	2015
Ostovelat	36 672,36	0,00
Muut velat	12 005,87	0,00
	<u>48 678,23</u>	<u>0,00</u>

15.3. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	542 168,59	612 388,37
Muut siirtovelat	77 243,66	27 627,65
	<u>619 412,25</u>	<u>640 016,02</u>

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet

16.2. Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut

Leasingvastuut	2016	2015
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	16 140,00	28 814,30
Seuraavina vuosina maksettava määrä	13 450,00	32 406,84
	<u>29 590,00</u>	<u>61 221,14</u>
Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	191 845,80	353 369,22
Seuraavina vuosina maksettava määrä	191 845,80	527 310,70
	<u>383 691,60</u>	<u>880 679,92</u>
Arvonlisäverovastuut		
Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen		
Konserniyritykset	952 325,52	0,00
Yhteistoimintayritykset	2 885 767,00	0,00
	<u>3 838 092,52</u>	<u>0,00</u>
Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu - 10 v. tarkistuskauti		
Muut ryhmän yritykset	55 897 024,33	53 322 373,84
	<u>55 897 024,33</u>	<u>53 322 373,84</u>
Muut vastuusitoumukset		
Ostositoumukset	0,00	0,00
Merkintäsitoumukset	353 438,32	525 386,79
Myönnetty limiitti	0,00	0,00
	<u>353 438,32</u>	<u>525 386,79</u>

Yhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi. Lisäinformaatiota yhteisvastuusopimuksesta on Riskienhallinnan liitetiedossa kohdassa 2.1. Vakavaraisuuden hallinnan yleiset periaatteet.

17. Lähipiirilainat

Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiiriin muodostaa yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

Yhtiö ei ole myöntänyt lainoja lähipiiriin kuuluville.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset konsolidointiryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16.2. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niidet ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)	2016	2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	26 931	25 349	1 582	6,2 %
Korvauskulut	-18 982	-16 051	-2 931	18,3 %
Liikekulut	-7 908	-7 971	62	-0,8 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	40	1 328	-1 287	-97,0 %
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	1 086	1 421	-335	-23,6 %
Muut tuotot ja kulut	-19	4	-24	-558,9 %
Liikevoitto	1 108	2 753	-1 646	-59,8 %
Tasoitusmäärän muutos	758	-2 434	3 192	-131,2 %
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	1 866	320	1 546	483,5 %
Tuloverot ja muut välittömät verot	-429	-5	-424	8620,9 %
Kauden voitto	1 436	315	1 121	356,2 %
Liikevoitto	1 108	2 753	-1 646	-59,8 %
Arvostuserojen muutos *)	1 067	-1 443	2 510	-174,0 %
Kokonaistulos	2 175	1 310	864	66,0 %

Sijoitusjakauma käyvin arvoin 1.1. - 31.12.2016

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	33,6	62,8	33,2	66,5	33,6	62,8	66,5
Lainasaamiset ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Joukkovelkakirjalainat	30,9	57,8	29,6	59,3	30,9	57,8	59,3
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	2,7	5,0	3,6	7,2	2,7	5,0	7,2
Osakesijoitukset yhteensä	15,2	28,4	10,4	20,8	15,2	28,4	20,8
Noteeratut osakkeet ³⁾	14,8	27,7	10,0	20,0	14,8	27,7	20,0
Pääomasijoitukset ⁴⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	0,4	0,7	0,4	0,8	0,4	0,7	0,8
Kiinteistösijoitukset yhteensä	4,4	8,3	6,4	12,7	4,4	8,3	12,7
Suorat kiinteistösijoitukset	1,7	3,2	2,6	5,2	1,7	3,2	5,2
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	2,7	5,1	3,7	7,5	2,7	5,1	7,5
Muut sijoitukset	0,3	0,5	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾				0,0			0,0
Hyödykesijoitukset				0,0			0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	0,3	0,5	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0
Sijoitukset yhteensä	53,5	100,0	49,9	100,0	53,5	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾							
Sijoitukset yhteensä	53,5	100,0	49,9	100,0	53,5	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,8

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratraktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2016

	Sijoitusten nettotuotot markkina arvo 8)	Sitoutunut pääoma 2)	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	2,0	33,3	5,9	0,4	4,6	1,4	7,9
Lainasaamiset 1)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Joukkovelkakirjalainat	2,0	30,3	6,4	0,4	5,4	1,9	7,9
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset 1) 2)	0,0	3,0	0,8	0,4	1,0	0,4	
Osakesijoitukset yhteensä	1,0	12,5	8,1	11,4	10,5	17,1	10,5
Noteeratut osakkeet 3)	1,0	12,2	8,2	11,8	10,7	17,5	10,5
Pääomasijoitukset 4)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Noteeraamattomat osakkeet 5)	0,0	0,3	3,9	4,1	1,1	11,1	
Kiinteistösijoitukset yhteensä	-0,7	5,7	-12,9	-14,3	2,3	15,0	-1,9
Suorat kiinteistösijoitukset	-0,9	2,6	-35,0	-32,1	-1,0	16,0	-1,9
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	0,2	3,1	5,6	6,1	5,6	2,2	
Muut sijoitukset	0,0	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Hedge- rahastosijoitukset 6)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
muut sijoitukset 7)	0,0	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0	
Sijoitukset yhteensä	2,2	51,5	4,4	0,2	5,3	6,2	16,5
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	0,0	0,0	0,0				
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	2,2	51,5	4,2	-0,1	5,2	5,4	16,5

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen
jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot	
Korvauskulut	
Liikekulut	
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	
<i>Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta</i>	
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset, niiden oikaisut ja arvон muutokset	
Muut tuotot ja kulut	
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹	
Liikevoitto tai- tappio	
Tasoitusmäärän muutos	
<i>Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja</i>	
Tuloverot ja muut välittömät verot	
Vähemmistöosuudet ¹	

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liiketulos ja tilikauden
voitosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvон
rahaston ja arvonorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden
aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,

että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat
painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden
pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai
tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvonmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisten vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän
koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja
lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin
muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat
kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan
kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset
arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot
kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja
talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja
pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä
johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

Liikevoitto tai -tappio
+ Korkokulut ja muut rahoituskulut
+ Perustekorkokulu
+ Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvон rahastoon
kirjattu arvonorotus/peruutus
= $\frac{\text{Sijoitusten arvostuserojen muutos}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
- Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka
+ Sijoitusten arvostuserot

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen
tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään
muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin
korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut
korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 1 436 292,55 euroa siirretään ed. tilikauden voitto/tappio tililtä

Varmuusrahastoon	1 436 292,55
ja Varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa	216 228,24

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	1 207 203,66
Takuupääoma	5 185 329,47
Varmuusrahasto	2 050 315,52
	8 442 848,65

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Loimaalla 28. päivänä maaliskuuta 2017.

Markku Äijälä
Hallituksen puheenjohtaja

Heikki Puntila
Hallituksen varapuheenjohtaja

Katriina Laaksonen
Jäsen

Timo Simula
Jäsen

Mikko Mäkimattila
Jäsen

Juha Kallioinen
Jäsen

Lauri Riekkola
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Loimaalla 5. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy AB

Mikko Haavisto
KHT

Tilintarkastuskertomus

LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäisen Vakuutusyhtiön yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäisen Vakuutusyhtiön (y-tunnus 0134859-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia yhtiöstä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin tapauksiin esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhtiö aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonamme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme

lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhtiö pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoidimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvin tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatioissa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Loimaa 5.4.2017
KPMG OY AB

Mikko Haavisto
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Hallintoneuvostolle on esitetty LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiön toimintakertomus ja tilinpäätös sekä tilintarkastajan lausunto vuodelta 2016. Hallintoneuvosto hyväksyy ne puolestaan ja jättää ne yhtiökokoukselle esitettäväksi. Hallintoneuvosto puoltaa hallituksen ehdotusta tilikauden voiton käytöstä.

Hallintoneuvoston vuoden 2017 varsinaisessa yhtiökokouksessa erovuorossa olevat jäsenet on esitetty erillisessä liitteessä.

Loimaalla 12.4.2017

Hallintoneuvoston puolesta

Rauli Selinheimo
Puheenjohtaja

Yhteystiedot

LähiTapiola Loimi-Häme

Heimolinnankatu 18
32200 LOIMAA

www.lahitapiola.fi